

СЕКЦІЯ 3. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПРАВООХОРОННА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ

УДК 343:342

**Барис А.О., студентка III курсу, гр. П-1д, ФПУП
Острогляд О.В., к.ю.н., доц. каф. права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»**

ОСНОВНІ ЗМІНИ ДО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ, ЩО БУЛИ ВПРОВАДЖЕНІ ЗА ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Указом Президента України № 64/2022 введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб, після чого його було продовжено ще на 2 місяці відповідними указами від 14 березня та 18 квітня. В умовах воєнного стану забороняються зміни до Конституції України та Конституції Автономної Республіки Крим, проведення виборів Президента України, всеукраїнських та місцевих референдумів, страйків, масових зібрань та акцій, однак відкритими для змін лишаються інші законодавчі акти, в тому числі, Кримінальний Кодекс України.

Насамперед, звернемо увагу на ті законопроекти щодо внесення змін до Кримінального кодексу України, які введені на період дії воєнного стану. Серед них:

- Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану» від 24 березня 2022 року. Даний закон наголошує на внесенні таких змін до статті 114-2 Кримінального Кодексу України поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, у тому числі про їх переміщення територією України, якщо така інформація не розміщувалася у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України чи Міністерством оборони України або в офіційних джерелах відповідних відомств країн-партнерів, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років. Неодноразово траплялися випадки, коли звичайні мешканці міст розміщували фото- та відеоматеріали, які підтверджували переміщення боєприпасів територією України, що ні в якому разі неможливо допускати, оскільки це пряма вказівка, котрою може скористатися ворог для подальшого наступу;

- Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану із такими змінами». А таке нововведення означає, що створення з метою протиправного використання, розповсюдження або збуту, а також розповсюдження або збут шкідливих програмних чи технічних засобів, призначених для несанкціонованого втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж, - караються штрафом від двох тисяч до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк до трьох років;

- Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо відповідальності за використання гуманітарної допомоги під час дії воєнного стану» від 24 березня 2022 року. Верховна Рада України постановляє, що Кримінальний кодекс України необхідно доповнити статтею такого змісту: «Стаття 201-2. Використання під час дії воєнного стану гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги не за цільовим призначенням, а саме з метою отримання прибутку або власного збагачення, а саме: використання під час дії воєнного стану гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у значному розмірі не за цільовим призначенням, а саме з метою отримання прибутку або власного збагачення, - карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років з конфіскацією майна або без такої. На жаль, щоденно фіксуються непоодинокі випадки розкрадання гуманітарної допомоги з метою власного збагачення, внаслідок чого цивільні громадяни та військові не мають змоги отримати у повному обсязі речі, котрих наразі потребують за кордоном та у багатьох регіонах нашої країни.

Крім того, розглянуті та затверджені Проект Закону «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів у складних умовах воєнного стану» та Проект Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство».

Цим Законом в Кримінальному кодексі України частина норм, а саме статті 185, 186, 187, 189, 191, отримали кваліфікуючу ознаку вчинення діяння «в умовах воєнного або надзвичайного стану». Таке положення перетворює вказані діяння в кваліфіковані склади кримінальних правопорушень.

Детальніше хотілося б розглянути Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законів України щодо визначення обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння та забезпечують бойовий імунітет в умовах дії режиму воєнного стану» від 15 березня 2022 року.

Що ж розуміється під поняттям бойового імунітету? Насамперед, це звільнення військового командування, військовослужбовців, добровольців Сил територіальної оборони Збройних Сил України, працівників правоохоронних органів, які відповідно до своїх повноважень беруть участь в обороні України від відповідальності (в т.ч. кримінальної), за втрати особового складу, бойової техніки чи іншого військового майна, наслідки застосування збройної та іншої сили під час відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту, виконання інших завдань з оборони України із застосуванням будь-яких видів зброї (озброєння), настання яких з урахуванням розумної обачності неможливо було передбачити при плануванні та виконанні таких дій (завдань).

Значення цього терміну розповсюджено у правових системах багатьох країн, які наразі активно співпрацюють з Україною. При прийнятті остаточного рішення розглядаються всі причини і обставини прийняття відповідного рішення, на основі саме тієї інформації, що була у розпорядженні командира на момент його прийняття.

У першій частині статті 43-1 ККУ йдеться мова про те, що не є кримінальним правопорушенням діяння (дія або бездіяльність), вчинене в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту та спрямоване на відсіч та стримування (нейтралізацію) збройної агресії Російської Федерації або агресії іншої країни, якщо це заподіяло шкоду життю та здоров'ю тієї особи, хто посягає, а також заподіяло шкоду інтересам фізичних або юридичних осіб або держави Україна, при відсутності ознак катування та порушення правил ведення війни або застосування збройної сили, визначених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Незважаючи на активні зміни в кримінальному законодавстві, які відбулися за останні 2 місяці, переважна більшість законопроектів досі залишається на розгляді або взагалі не прийнята до уваги. Наприклад, 8 квітня 2022 року у ВРУ зареєстровано законопроект №7265 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» щодо встановлення відповідальності за невиконання вимог закону щодо повернення в Україну після введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях». У разі прийняття цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

За новою ст. 10-1 Закону «Про правовий режим воєнного стану» у разі введення в Україні або в окремих її місцевостях воєнного стану особи, які згідно з законом підлягають призову на військову службу під час мобілізації, а також члени КМУ, керівники органів державної влади та їх заступники, народні депутати України, сільські, селищні, міські голови, працівники правоохоронних органів України, судді, судді Конституційного Суду України, прокурори, які перебувають за межами України, за відсутності поважних причин зобов'язані повернутися в Україну.

Поважними причинами названо: заборону на виїзд з країни перебування, стихійні лиха, катастрофи, аварії, відрядження, перебування на стаціонарному лікуванні, інші обставини, які перешкоджають виїзду з країни перебування. За невиконання вимог закону щодо повернення в Україну без поважних причин після введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях особою, яка згідно з законом підлягає призову на військову службу під час мобілізації, іншої особи, яка відповідно до закону зобов'язана повернутись в Україну із-за кордону, пропонується карати позбавленням волі на строк від 5 до 10 років. Вказані зміни хочуть прописати у новій ст. 337-1 ККУ.

Втім, фракція «Слуга народу» не підтримує законопроект про кримінальну відповідальність для чоловіків, які не повернулися в Україну після оголошення воєнного стану. Вказану інформацію підкреслив керівник фракції Давид Арахімія своїм висловом: «Ми вважаємо, що у такому вигляді ця законодавча норма є шкідливою і небезпечною як для оборони України сьогодні, так і для відбудови її у майбутньому. Сотні тисяч українців повернулися додому, щоб захищати свою країну під час війни. Багато з тих, хто залишився, працює за кордоном і пересилає в Україну гроші - в якості допомоги сім'ям чи як пожертвування до фондів оборони країни».

Важливо розуміти, що фіксація кожного з цих кримінальних правопорушень, як поширення інформації про направлення, переміщення зброї та бойових припасів в Україну, кіберзлочинність та неповернення чоловіків з-за кордону чоловіків під час війни стали вкрай ускладненими, однак, у разі, якщо ви стали свідком одного з них, то слід повідомити до Служби безпеки України.

Враховуючи ситуацію, яка наразі склалася на території України, прийняті тактичні та стратегічні рішення неможливі без внесення таких модифікацій, які вкрай необхідні для того, щоб адаптуватися під умови воєнного

стану. Війна – це не тільки про численні втрати ворога, захопленої техніки та об’єми спричинених руйнувань, а й пристосування до нового етапу, який стане переломним у житті кожного українця.

Список використаної літератури:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-IX [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
2. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану: Закон України від 24.03.2022 року № 2160-IX [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2160-20#Text>
3. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю в умовах дії воєнного стану із такими змінами: Закон України від 24.03.2022 року № 2149-IX [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2149-20#Text>
4. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо відповідальності за використання гуманітарної допомоги під час дії воєнного стану: Закон України від 24 березня 2022 року № 2155-IX [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text>
5. Про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законів України щодо визначення обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння та забезпечують бойовий імунітет в умовах дії режиму воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 року № 2124-IX [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2124-20#Text>
6. Горобець Х. «Слуга народу» проти кримінальної відповідальності для чоловіків, що не повернулися з-за кордону під час воєнного стану [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://novynarnia.com/2022/04/14/sluna-narodu-zakordon/>.

**ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВОЗАХИСНИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ**

Тези підготовлено в межах науково-дослідної теми «Сучасні інновації в системі публічного управління в умовах глобалізаційних ризиків та кризових явищ» і стосуються проблем розуміння особливостей діяльності правоохоронних організацій в умовах воєнного стану. Саме ці організації виступають активними акторами в процесі просування та захисту прав в усьому світі. Безумовно, економічне зростання та його багатоаспектність (в т.ч. і міжнародну), внутрішні та міжнародні конфлікти, чисельність населення та рівень розвитку демократії суттєво впливають на правозахисну практику, діяльність неурядових правозахисних організацій, встановлення громадського порядку тощо.

О. Музичук робить висновок про те, що найбільш прийнятною на сьогодні є класифікація організаційно-правових форм участі громадськості в правозахисній діяльності за такими підставами [2]:

1. За характером завдань, що виконуються: громадські формування, спеціально створені для охорони громадського порядку і боротьби з правопорушеннями, та громадські формування, для яких охорона громадського порядку і боротьба з правопорушеннями є тільки одним із завдань: центри соціальної реабілітації, будинкові, вуличні комітети, загальні збори громадян за місцем проживання, комісії місцевих рад.

2. За організаційним оформленням правоохоронної діяльності: особиста індивідуальна участь у правоохоронній діяльності (позаштатні співробітники міліції, громадські помічники, довірені особи) та участь громадян у громадських формуваннях правоохоронної спрямованості (громадські пункти охорони порядку, загони сприяння поліції та ін.).

3. За складом (членством): громадські формування, у складі яких є працівники органів внутрішніх справ, та громадські формування, членами яких є тільки цивільні особи.

4. За функціональним призначенням (залежно від часу вступу у взаємовідносини з правопорушниками або з особами, схильними до вчинення правопорушень): які безпосередньо беруть участь у припиненні правопорушень (студентські оперативні загони, групи охорони громадського порядку тощо), та які вступають у взаємини з правопорушником після його затримання, тобто після вчинення правопорушення (адміністративні комісії, громадські пункти охорони порядку, збори громадян за місцем проживання, ради профілактики правопорушень тощо).

Форми участі членів громадських формувань систематизовано за такими напрямками:

1. Інформаційно-аналітична, організаційна та кадрова робота.

2. Забезпечення публічної безпеки і порядку, профілактика правопорушень. Цей напрям передбачає безпосередню участь членів громадського формування (спільно з поліцейськими) в забезпеченні публічної безпеки і порядку.

3. Індивідуально-профілактична діяльність, яка полягає у виявленні правопорушників, причин та умов, що сприяють учиненню правопорушень, вжитті до правопорушників безпосередніх заходів профілактичного впливу та контролю за їхньою поведінкою.

4. Агітаційно-пропагандистська робота за участі членів громадських формувань [3].

На основі узагальнення наукових публікацій виділено дві групи громадських формувань, які беруть участь у правозахисній діяльності: спеціально створені для протидії правопорушенням та охороні громадського порядку, також ті, для яких виконання правоохоронних функцій є додатковими до основної їхньої діяльності. До першої групи відносять громадські формування з охорони громадського порядку, громадські пункти охорони громадського порядку, товариські суди тощо. Основними критеріями ефективності діяльності цих суб'єктів є належний рівень забезпечення громадського порядку на території їхньої діяльності. До іншої групи суб'єктів відносять громадські, селищні, сільські, вуличні, квартальні, дільничні, домові комітети; ради ветеранів; батьківські комітети тощо. Для цих суб'єктів діяльність щодо охорони громадського порядку є неосновною.

Можна класифікувати групи зазначених громадських формувань наступним чином: за напрямом діяльності; за порядком виконання покладених на них завдань; за наявністю (відсутністю) права застосовувати примусові заходи; за наявністю (відсутністю) реквізитів під час виконання правоохоронних завдань; за порядком легалізації; Залежно від наявності координаційних повноважень.

Залучення громадськості на ранніх етапах планування дозволить підвищити продуктивність використання часу та ресурсів. Місцеві органи влади мають знайти механізми мотивації, заохочення для добровільного залучення громадськості для охорони громадського порядку, наділити їх необхідними знаннями, повноваженнями, засобами в межах Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [4] як необхідну складову розвитку суспільства, суспільства,

яке націлене на свідоме самостійне підтримання порядку без поліцейських утворень та страху покарання за порушення закону.

Отже, рівень залучення громадських формувань та громадськості до співпраці з правоохоронними органами та органами місцевого самоврядування щодо забезпечення правопорядку та протидії злочинності є еталоном розвитку в країні громадянського суспільства. Активна громадянська позиція, яка підкріплюється довірою до державних інституцій, може докорінно змінити засади забезпечення громадськості безпеки та порядку.

В цілому захист прав людини це складний та різносторонній процес, де ефективна діяльність правозахисних організацій залежить від певного набору факторів, зокрема таких як: активність неурядових громадських організацій, рівень готовності громадянського суспільства до встановлення діалогу, наявність активної громадської позиції, політичної та соціально-економічної ситуації в цілому.

Аналіз зарубіжних наукових джерел надав можливість визначити основні напрями діяльності правозахисних громадських організацій щодо вдосконалення захисту прав людини: встановлення стандартів в сфері прав людини; виконання функцій посередника; навчання та просвітницька робота з питань прав людини; надання прямої допомоги жертвам порушень прав людини; виконання функцій адвокатування; збір та розповсюдження інформації про порушення прав людини; постійний моніторинг за ситуацією щодо забезпечення прав людини; підвищення рівня обізнаності у цій сфері [5].

У вітчизняних наукових дослідженнях правозахисні громадські організації визначається як особливий вид недержавних організацій, діяльність яких спрямована на утвердження й захист прав і свобод людини, ефективний контроль за їхнім дотриманням державою, її органами і посадовими особами. Така діяльність спрямована на: захист прав людини в конкретних випадках проведення громадських розслідувань щодо фактів порушень прав людини державними органами; поширення інформації про права людини та правове виховання; аналіз стану з правами людини [1].

Відомий філософ М. Вебер досліджуючи раціональну/правову природу будь-якої організації слушно відзначив, що всі організації повинні виконувати дві функції, а саме: вони повинні «виробляти» і вони повинні «впроваджувати» інновації. Основними домінуючими концепціями виділено: формальна ієрархічна структура; управління за правилами; функціональна спеціалізація; однозначна юрисдикція; прийняття рішень на основі взаємодії з громадськістю; безособові операції [6]. Отже, такий підхід орієнтований на підвищення ефективності та підвищення соціальної відповідальності.

Інновації здійснюють суттєвий вплив на діяльність правозахисних організацій та в переважній більшості, спрямовані на пошук нових способів та покращення ситуації. Інновації можуть мати форму нових концепцій, нових методів або нових інструментів. Але інновації, як правило, демонструють свою ефективність, коли всі ці форми об'єднуються. Інновації, які формують майбутнє правозахисних організацій, починаються з нових технологій, які підтримують нові концепції операцій, уможливають втручання та відносини, які забезпечують безпеку суспільства.

Список використаної літератури:

1. Захаров С. Завдання, функції, права і принципи діяльності правозахисних організацій. Харківська правозахисна група: інформаційний портал «Права людини в Україні». [Електронний ресурс]. URL: <https://khpg.org/1084630553>
2. Музичук О. М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями: дис. кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Музичук Олександр Миколайович. 2003. 193 с.
3. Назар Ю. С., Йосифович Д. І., Хатнюк Ю. А., Мороз О. Б. Актуальні проблеми організації охорони громадського порядку : навч. посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 204 с.
4. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 26 лютого 2000 № 1835-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text>
5. Marcinkutė L. The role of human rights ngo's: human rights defenders or state sovereignty destroyers? *Baltic Journal of Law&Politics*. Vol. 4. Num. 2 (2011). URL: <https://sciendo.com/pdf/10.2478/v10076-011-0012-5>
6. Weinstein John M. The Challenge of Innovation in Law Enforcement Organizations. Police Chief: IASP. URL: <https://www.policchiefmagazine.org/the-challenge-of-innovation-in-le-orgs/>

Коршак В.С., студентка III курсу, гр. П-1, ФПУП
Павліченко І.М., старший викладач каф. права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У зв'язку з військовою агресією Росії проти України 24 лютого 2022 року Указом Президента України по всій території України оголошено воєнний стан строком на 30 діб (наразі його продовжено ще на 30 діб).

Як в перші дні воєнного стану, так і досі у роботодавців та й самих працівників виникає чимало запитань щодо подальшої роботи - чи можливо продовжувати працювати та в яких умовах? Чи передбачає законодавство про працю України особливі вимоги до організації праці саме в умовах воєнного стану?

Законодавство України про працю донедавна не передбачало окремого регулювання на період воєнного стану, тому в перші тижні війни продовжували діяти всі звичайні правила, у тому числі щодо оформлення дистанційної роботи, відпусток тощо. Роботодавцям потрібно було ламати голову над оформленням тих чи інших аспектів відносин з працівниками та вигадувати креативні рішення (наприклад, оформлювати неоплачувану відпустку на період карантину, оскільки законодавство не передбачало можливості оформити таку відпустку на значний період саме через військові дії, військову агресію чи воєнний/надзвичайний стан).

Втім нові реалії вимагали швидкої відповіді від законодавця у різноманітних сферах життя, в тому числі у трудовій сфері. Тому 24 березня 2022 року було прийнято Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану».

Серед "відмінностей" від звичайних норм законодавства про працю можна виокремити такі:

- Відповідно до ст.6 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» нормальна тривалість робочого тижня протягом воєнного стану встановлюється на рівні 60 годин (при скороченому робочому часі - 50 годин). При цьому час початку і закінчення щоденної роботи (зміни) визначається виключно роботодавцем. Також варто зазначити, що п'ятиденний або шестиденний робочий тиждень встановлюється роботодавцем за рішенням військового командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення). Тривалість щотижневого безперервного відпочинку може бути скорочена до 24 годин.

- Згідно зі ст.7 ЗУ «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» організація кадрового діловодства та архівного зберігання кадрових документів здійснюється на розсуд роботодавця

- У ст.2 цього Закону говориться про те, що знімаються деякі обмеження щодо залучення певних категорій працівників до окремих видів робіт - наприклад, щодо залучення жінок до важких робіт, підземних робіт, робіт у нічний час

- У ст.11 йдеться про те, що дія окремих положень колективного договору за ініціативою роботодавця може бути зупинена.

- Ст.14 «Діяльність профспілок». Призупиняється дія правил про відрахування роботодавцем на користь профспілок не менше 0,3 % фонду оплати праці на культурно-масову, фізкультурну і оздоровчу роботу. У межах своєї діяльності професійні спілки повинні максимально сприяти забезпеченню обороноздатності держави та забезпечувати громадський контроль за мінімальними трудовими гарантіями, передбаченими Законом. На період дії воєнного стану призупиняється дія статті 44 Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" та відповідні норми колективних договорів.

- У ч.6 ст.6 йдеться про те, що на період дії воєнного стану не застосовуються норми про тривалість роботи напередодні святкових, неробочих і вихідних днів, норми про святкові і неробочі дні в принципі.

- Також варто звернути увагу на те, що у період дії воєнного стану не залучаються до роботи в нічний час без їх згоди вагітні жінки, жінки, які мають дитину віком до одного року, особи з інвалідністю, яким за медичними рекомендаціями протипоказана така робота (про це йдеться у ст.8 Закону)

Серед наступних особливостей можна зазначити розірвання трудового договору з ініціативи працівника. У зв'язку з веденням бойових дій у районах, в яких розташоване підприємство, установа, організація, та існування загрози для життя і здоров'я працівника він може розірвати трудовий договір за власною ініціативою у строк, зазначений у його заяві (крім випадків примусового залучення до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану, залучення до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури). Якщо ж говорити про роботодавця, то у період дії воєнного стану допускається звільнення працівника з ініціативи роботодавця у період його тимчасової непрацездатності, а також у період перебування працівника у відпустці (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку) із зазначенням дати звільнення, яка є першим

робочим днем, наступним за днем закінчення тимчасової непрацездатності, зазначеним у документі про тимчасову непрацездатність, або першим робочим днем після закінчення відпустки.

Важливим є питання про оплату праці. Заробітна плата виплачується працівнику на умовах, визначених трудовим договором. Роботодавець звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання щодо строків оплати праці, якщо доведе, що це порушення сталося внаслідок ведення бойових дій або дії інших обставин непереборної сили. У разі неможливості своєчасної виплати заробітної плати внаслідок ведення бойових дій, строк виплати заробітної плати може бути відтермінований до моменту відновлення діяльності підприємства (ст. 10 ЗУ «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану»).

Ст. 12 цього Закону свідчить про відпустки. У період дії воєнного стану щорічна основна оплачувана відпустка надається працівникам тривалістю 24 календарні дні. У період дії воєнного стану роботодавець може відмовити працівнику у наданні будь-якого виду відпусток (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку), якщо такий працівник залучений до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури. Протягом періоду дії воєнного стану роботодавець на прохання працівника може надавати йому відпустку без збереження заробітної плати без обмеження строку, встановленого частиною першою статті 26 Закону України "Про відпустки".

Говорячи про призупинення дії трудового договору можна звернутись до ст. 13 Закону. У ньому йдеться про те, що роботодавець та працівник за можливості мають повідомити один одного у будь-який доступний спосіб про дану процедуру. Відшкодування заробітної плати, гарантійних та компенсаційних виплат працівникам на час призупинення дії трудового у повному обсязі покладається на державу, що здійснює військову агресію проти України.

Варто знати! На період дії воєнного стану норми статті 32 Кодексу законів про працю України про двомісячний строк попередження працівника про зміну істотних умов праці не застосовуються.

Даний Закон діє протягом воєнного стану, введеного відповідно до Закону України "Про правовий режим воєнного стану" та втрачає чинність з моменту припинення та скасування воєнного стану.

Отже, Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» визначаються особливості трудових відносини працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами, на період дії воєнного стану, введеного відповідно до Закону України "Про правовий режим воєнного стану" (воєнний стан). На період дії воєнного стану вводяться обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, передбачені статтями 43, 44 Конституції України.

Список використаної літератури:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 43,44
2. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2136-20>.
3. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
4. Закон України «Про відпустки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
5. Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text>
6. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
7. Трудові відносини в умовах воєнного стану. URL: <https://cutt.ly/4JFKS1I>.
8. Трудове право в юридичній практиці // Юридична фірма «Ярослав Гришин та партнери». URL: <https://cutt.ly/TJFKK7S>.

ПРОБЛЕМА ПРАВА ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Право власності для людини є однією з найважливіших соціальних цінностей в нашому суспільстві. Категорія права власності займає вагомe місце у суспільному житті і в суспільній свідомості. Права володіння, користування і розпорядження власністю становлять основний зміст права власності.

Питання права власності викладено не лише в Конституції та законах України, а й у актах міжнародної згоди, таких як Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. Говорячи саме за наше законодавство, то Конституції України закріплює положення, про те, що кожен має право володіти, користуватися, розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосовано лише як виняток з мотивів суспільної необхідності на підставі і в порядку, передбаченому законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їхньої вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їхньої вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Конфіскація майна може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом.[1, ст. 41]

Раніше ці положення щодо відчуження майна вважалися нам просто формальністю, але в даний період життя, зважаючи на ситуацію в нашій країні ми розуміємо, що наші права і свободи обмежуються. Але це є необхідними межами, які потрібні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану який чітко викладений у Законі України «Про правовий режим воєнного стану». У період воєнного стану військово командування має право вилучати для тимчасового використання необхідне для потреб оборони майно міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, територіальних громад, підприємств, установ і організацій усіх форм власності та громадян, у тому числі згідно з Положенням про військово-транспортний обов'язок – транспортні засоби, споруди, машини, механізми, обладнання та інші об'єкти, пов'язані з обслуговуванням транспорту, та видавати про це відповідні документи встановленого зразка.[2, ч. 3, с. 15]

Усі вищевикладені положення громадяни України мають розуміти і поважати, тому що наша держава змогла точно визначити межі прав військового командування у період воєнного стану щодо права власності, ці норми були давно нам відомими, і це дало можливість українцям бути спокійними та чітко розуміти наперед всі варіанти поведінки влади та військового командування.

Влада країни-агресора нехтує не лише законодавством нашої держави, а й багатьма міжнародними конвенціями і міжнародним публічним правом взагалі. Не можна не згадати той факт, що Росія є державою-учасницею Женевської конвенції про захист жертв війни. В Конвенції про захист цивільного населення під час війни говориться про те, що будь-яке знищення окупаційною державою рухомого чи нерухомого майна, що є індивідуальною або колективною власністю приватних осіб чи держави, або інших громадських установ чи соціальних або кооперативних організацій забороняється.[3, ст.53] Є дуже багато підтверджень того, як під час збройного конфлікту агресор руйнує рухоме та нерухоме майно населення, що безперечно порушує право власності людей. Не даремно в свій час Отто фон Бісмарк сказав: «Угоди з Росією не варті й паперу, на якому написані».

В 21 столітті у всіх демократичних країнах світу після природних прав людини йде право власності, яке захищається законодавством держави. Але наше право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю зараз обмежується не лише за положень нашого законодавства, а й з першочергової причини-активної агресії з боку Росії. На жаль багато громадян нашої держави втратили власне майно, житло, автомобілі. І це без сумнівів є чітким порушенням права власності.

Наша країна, на мою думку, в такий складний час знайшла дуже вдале рішення щодо пошкодження майна громадян. Громадяни України, у яких від початку війни 24 лютого було пошкоджено: приватний будинок (садибний, дачний та садовий), квартиру, інше житлове приміщення (на яке зареєстровано окреме право власності, а не в складі будинку) можуть подати заявку про пошкоджене майно в застосунку «Дія» [4]. Як на мене, то це свідчить перш за все, що держава намагається з усіх сил забезпечити справедливість та комфорт у вирішенні порушених прав власності.

Роблячи висновок, хотілося б зазначити, що обмеження нашого права власності під час воєнного стану, є в деяких випадках необхідною мірою, положення нашої Конституції дали чітке пояснення при яких умовах та обставинах з боку держави може порушуватись наше право власності. На мою думку, в цьому випадку наше законодавство змогло забезпечити нам спокій, тому що ми чітко розуміємо які наші права можуть бути тимчасово обмежені. Але звичайно найбільш прикрими є ті події щодо права власності

громадян, які наша держава неспроможна контролювати та прогнозувати наперед. Агресор порушив дуже багато наших прав, якщо ж брати галузь права власності, то тут також можна спостерігати сотні порушень, вирішення яких потребує ґрунтового підходу, широкого обговорення і звичайно ж багато часу .

Список використаної літератури:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250
3. Конвенція про захист цивільного населення під час війни [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
4. Постанова ВРУ «Про прийняття за основу проекту Закону України про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2185-20#Text>
5. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356

Маслова І.О., студентка II курсу, гр. П-4, ФПУП
Світличина І.А., асистент каф. права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПАЛИВА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Сьогодні Україна живе в умовах воєнного часу, через постійні обстріли з боку російської армії зруйновано дороги, пошкоджено нафтобази та АЗС – все це спричиняє проблеми постачання нафтопродукції, а також призводить до дефіциту пального та зростання цін на нього. Щоб цього уникнути. Кабінетом Міністрів України від 13 березня 2022 р. № 303 “Про припинення заходів державного контролю та державного ринкового нагляду в умовах правового режиму воєнного стану” було припинено проведення планових та позапланових заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду. Державний нагляд (контроль) під час воєнного стану в Україні буде здійснюватися лише задля стримання зростання цін на соціально значущу продукцію, зокрема бензин (марки А-92, А-95); дизельне пальне; газ скраплений для автомобілів [3].

Верховна Рада ухвалила закон, що передбачає спрощену систему оподаткування для великого бізнесу, скасування акцизів на пальне та зниження ПДВ, звільнення ФОПів від плати єдиного соцвнеску та інше. Було ухвалено проект Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану [2]. Відтепер акциз на бензини, важкі дистилати та скраплений газ становить 0 євро за 1000 літрів. Ставку податку на додану вартість для ввезення пального знизили з 20 % до 7 %. Збільшення формули дає економічний стимул мережам завозити більше пального (по формулі розрахунку, яка була адекватною до війни, зараз везти нафтопродукти мережам не вигідно).

Водночас, таке рішення призвело би до зростання ціни, чого уряд допустити не може, адже пальне є соціально важливим товаром. Розмір націнки українських мереж АЗС не зростає, і залишиться на рівні, що був встановлений за кілька днів до початку російського вторгнення: 4,55 грн на літр бензинів та 5 грн на літр дизелю [6]. З продовження війни дефіцит на пальне зростає, тому з 1 травня мережі АЗС ОККО та WOG вводять тимчасові обмеження продажу 10 літрів за наявності картки лояльності чи мобільних застосунків. Упроваджується обмеження в 10 л на добу для приватних клієнтів у разі готівкового розрахунку або оплаті банківськими картками, і лише за наявності картки лояльності PRIDE для клієнтів WOG. Система PRIDE контролюватиме ліміт автоматично. При цьому скасовується обмеження відпуску в канистри [4].

Це є вимушений крок, і дозволить забезпечити право першочергової пріоритетної заправки авто наших захисників, медиків та інших служб критичної інфраструктури, про це вони зазначили на офіційному сайті, а також на їх сторінках в соціальних мережах [6].

На офіційному сайті ОККО зазначається, що для заправки преміальним паливом PULLS 95 та PULLS Diesel. Для лояльних клієнтів з картою Fishka – ліміт заправки від 10 л до 30 л в одне авто. Що довше ви з ОККО, то вищий ліміт для вас налаштовано. Не забудьте перед заїздом на АЗК перевірити ваш ліміт у додатку Fishka. Для всіх клієнтів без картки Fishka ліміт відпуску – 5 л. в одне авто. А-95 та ДП, як і раніше, заправляємо лише по паливних картках і талонах. ГАЗ – без обмежень [5].

Обидві компанії називають такі обмеження вимушеним кроком, закликають споживати пальне відповідально і заявляють про зусилля, що робляться з поліпшення ситуації вже найближчим часом. Дефіцит пального в Україні виник через припинення його поставок з традиційних ринків Білорусі та РФ та блокування морських поставок, масованих ударів російського агресора по інфраструктурі ринку, зокрема, руйнування Кременчуцького НПЗ, а також через запроваджені урядом граничні ціни на бензин та дизпаливо.

Президент України Володимир Зеленський доручив уряду упродовж тижня-двох ліквідувати дефіцит. Кабмін заявив, що усуне його за тиждень, оскільки оператори мають законтрактвані обсяги на території Західної Європи і зараз вирішується питання, як максимально швидко ввезти їх на територію України.

Отже, дефіцит на пальне є, однак органи державної влади, а також мережі АЗС намагаються врегулювати дане питання, вводивши ліміт на заправках, щоб пальне не зникло зовсім. Дана проблема є тимчасовою, та вирішиться за декілька тижнів [6].

Список використаної літератури:

1. Закон України Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального//Відомості Верховної Ради України (ВВР) - 1995- № 46, ст. 345
2. Проект Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану//Відомості Верховної Ради України (ВВР)-2022-№7137-д
3. Постановою Кабінетом Міністрів України “Про припинення заходів державного контролю та державного ринкового нагляду в умовах правового режиму воєнного стану”//№ 303 від 13 березня 2022 р.
4. <https://wog.ua/ua/news-detail/kliyenty-merezhi-azk-wog-zmozhut-prydbaty-do-10-l-palnogo-na-dobu/>
5. <https://www.okko.ua/oficijna-informaciya-shodo-vidpusku-palnogo-na-azk-okko>
6. <https://interfax.com.ua/news/economic/828765.html>

Пасечник В.О., студентка I курсу, гр. П-7, ФПУП
Павліченко І.М., старший викл. каф. права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»

НОРМАТИВНІ НОВОВВЕДЕННЯ У ЗВ'ЯЗКУ З ВВЕДЕННЯМ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України Указом Президента України № 64/2022 введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб. Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводять у країні або в окремих її місцевостях у випадку збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності, її територіальній цілісності.

Воєнний стан має свій порядок та процедуру введення. Правовою основою введення воєнного стану є Конституція України. Пропозиції щодо введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях на розгляд Президентів України подає Рада національної безпеки і оборони України. Розглянувши ці пропозиції, Президент України видає указ про введення воєнного стану. Його протягом двох днів розглядає та приймає рішення Верховна Рада України, яка з цією метою збирається без скликання. Затверджений указ негайно оголошується через засоби масової інформації. Крім того, Україна негайно через Генерального секретаря ООН повідомляє про параметри введеного надзвичайного стану держави, які беруть участь у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права.

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, починають діяти нові або редагуватися чинні нормативно-правові акти з метою урегулювання суспільних відносин. Слід зазначити, що Постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.2022 № 172 уряд вніс зміни до п. 13 Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.1992 р. № 731. Зокрема, «У невідкладних випадках, пов'язаних із введенням в Україні або в окремих її місцевостях воєнного стану, що потребують негайного прийняття рішення, суб'єкт нормотворення може видати відповідний нормативно-правовий акт без узгодження із суб'єктами нормотворення та/або з іншими заінтересованими органами».

За редакцією Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про правовий статус осіб, зниклих безвісти"» № 2191-IX від 14.04.2022 особа, зникла безвісти за особливих обставин включає особу, яка зникла безвісти у зв'язку із збройним конфліктом, воєнними діями, тимчасовою окупацією частини території України, надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру. Цей Закон регулює суспільні відносини, пов'язані з набуттям правового статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, з обліком, розшуком та соціальним захистом таких осіб і членів їхніх сімей. Стаття 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2191-IX від 14.04.2022 передбачає, що особа, зникла безвісти за особливих обставин, має всі права, гарантовані Конституцією та законами України, а також має право на всебічне розслідування обставин її зникнення та встановлення її місцеперебування. Держава зобов'язана вжити всіх можливих заходів для розшуку особи, зниклої безвісти за особливих обставин. Слід зазначити, що за редакцією пункту 8 частини другої статті 17 Закону № 2191-IX від 14.04.2022 до органів, уповноважених на облік осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, а також на виконання інших функцій, пов'язаних з реалізацією цього Закону, буде належати центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері дотримання норм міжнародного гуманітарного права на всій території України.

Варто зауважити, що у зв'язку з введенням воєнного стану відбулися деякі зміни, що вносяться до Положення «Про порядок призначення житлових субсидій». Так, постановою Кабінету Міністрів України було затверджено, Пункт 62 Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання пільг та житлових субсидій в умовах воєнного стану» від 19 квітня 2022 р. № 462, доповнити абзацами такого змісту: «У період дії воєнного стану в Україні структурний підрозділ з питань соціального захисту населення може повідомляти заявнику про прийняте рішення в телефонному режимі із внесенням відповідного запису до окремого журналу реєстрації інформування заявників...». Крім того, у період дії воєнного стану в Україні на території адміністративно-територіальних одиниць, які визначені в переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких платникам єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, які перебувають на обліку на відповідній території, може надаватися допомога в рамках Програми «єПідтримка», затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 р. № 2.

З метою забезпечення фінансування невідкладних витрат держави в умовах воєнного стану, запровадженого у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації проти України, було видано Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо фінансового забезпечення функціонування держави в умовах воєнного стану» 24 лютого 2022 року № 67/2022. Зокрема, рекомендація Національному банку України здійснити в установленому порядку перерахування до Державного бюджету України суми частини прибутку до розподілу за підсумками 2021 року у повному обсязі.

Невід'ємною складовою забезпечення оборони держави, підтримання бойової готовності Збройних Сил України та інших військових формувань є мобілізація. Зокрема, Указ Президента України «Про загальну мобілізацію» 24 лютого 2022 року № 69/2022. Таким чином, президентом України було запроваджено загальну мобілізацію протягом 90 діб із дня набрання чинності Указу. Також, організувати та забезпечити в установленому порядку своєчасне оповіщення і прибуття громадян, які призиваються на військову службу, прибуття техніки на збірні пункти та у військові частини. Крім того, здійснити призов військовозобов'язаних, резервістів на військову службу, їх доставки до військових частин та установ Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України та інших військових формувань України. Виділити тимчасово будівлі, споруди, земельні ділянки, транспортні та інші матеріально-технічні засоби Збройним Силам України та іншим військовим формуванням України відповідно до мобілізаційних планів.

Можна систематизувати нормативно-правові акти, які є підставою введення воєнного стану. Як було зазначено вище, правовою основою введення воєнного стану є Конституція України, яка в свою чергу регулює інші нормативно-правові акти. Зокрема, Закон України «Про правовий режим воєнного стану», який визначає зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування. Правовий режим воєнного стану регулюється також Постановами Кабінету Міністрів України, наприклад, про внесення зміни до пункту 13 Положення «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади» від 1 березня 2022 р. № 172 та «Деякі питання надання пільг та житлових субсидій в умовах воєнного стану 19 квітня 2022 р. № 462». Невід'ємною складовою створення нормотворчої діяльності є акти Президента України. Згідно з ч. 3 ст. 106 Конституції України Президент України на основі та на виконання Конституції і законів України видає укази і розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території України. Наприклад, Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо фінансового забезпечення функціонування держави в умовах воєнного стану» 24 лютого 2022 року № 67/2022 та Указ Президента України «Про загальну мобілізацію» 24 лютого 2022 року № 69/2022.

Таким чином, враховуючи вищевикладене, можемо зробити висновок про те, що під час воєнного стану необхідне прийняття нових нормативно-правових актів, або видозмінювання чинних, які в свою чергу регулюють суспільні відносини. Воєнний стан передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Список використаної літератури:

1. Конституція України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» 12 травня 2015 року N 389-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Кабінет Міністрів України Постанова «Про внесення зміни до пункту 13 Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади» від 1 березня 2022р. № 172 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/172-2022-%D0%BF#Text>
4. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про правовий статус осіб, зниклих безвісти" та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних із набуттям статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» 14 квітня 2022 року № 2191-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2191-20#Text>
5. Кабінет Міністрів України Постанова «Деякі питання надання пільг та житлових субсидій в умовах воєнного стану 19 квітня 2022 р. №462» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/462-2022-%D0%BF#Text>
6. Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо фінансового забезпечення функціонування держави в умовах воєнного стану» 24 лютого 2022 року № 67/2022 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67/2022#Text>
7. Указ Президента України «Про загальну мобілізацію» 24 лютого 2022 року № 69/2022 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/69/2022#Text>

**Пеньковська В.Р., студентка I курсу, гр. МВ-1, ФПУП
Тичина В.П., к.юр.н., доц. каф. права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»**

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО КОМІТЕТУ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА В УКРАЇНІ

Міжнародний Комітет Червоного Хреста (далі – МКЧХ, англ. International Committee of the Red Cross ICRC) – приватна гуманітарна установа, яка має особливий статус.

Частина Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця разом з Міжнародною Федерацією і 186 національними товариствами. Це найстаріша і найшанованіша організація в межах Руху.

Комітет тричі ставав лауреатом Нобелівської премії миру – у 1917, 1944 і в 1963 році. У 1917 р. – «За діяльність із поліпшення становища військовополонених», у 1944 р. – за діяльність в роки війни, яка повернула значення основоположним принципам солідарності людства, ототожнивши життєві інтереси народів і потребу в примиренні, та в соті роковини свого існування у 1963 році [3].

Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ) є нейтральною та незалежною організацією, цілі й завдання якої мають виключно гуманітарний характер і полягають в тому, щоб захищати життя й гідність людей, які постраждали через збройні конфлікти та інші ситуації насильства, і надавати їм допомогу. Поширюючи та укріплюючи гуманітарне право й універсальні гуманітарні принципи, МКЧХ докладає усіх зусиль, щоб запобігти стражданням людей [1].

Заснований у 1863 р., уродженцем Швейцарії Анрі Дюнаном. Штаб-квартира МКЧХ знаходиться у м. Женеві (Швейцарія), а представництва Організації, в яких загалом працює понад 12 тис. осіб, розташовані у майже 80 державах світу. Основне завдання МКЧХ – забезпечення дотримання воюючими сторонами положень Женевських конвенцій (1949 р.) про захист жертв збройних конфліктів та Додаткових протоколів до них. Під час збройних конфліктів міжнародного або внутрішнього характеру, МКЧХ надає захист та допомогу жертвам як серед військовослужбовців, так і серед цивільного населення, зокрема – військовополоненим, цивільним інтернованим особам, пораненим, цивільному населенню на окупованій території тощо [2].

Відповідно до Статуту МКЧХ, метою Організації є відстоювання та поширення основоположних принципів Руху Червоного Хреста (гуманність, нейтральність, універсальність тощо), виконання покладених Женевськими конвенціями завдань із забезпечення дотримання норм міжнародного гуманітарного права під час збройних конфліктів, забезпечення роботи Центральної агенції з розшуку, а також ведення роз'яснювальної роботи щодо застосування гуманітарного права під час збройних конфліктів причетними до таких конфліктів міністерств та відомств [2].

Щодо діяльності Міжнародного Комітету Червоного Хреста в нашій державі то співпраця з цією міжнародною неурядовою організацією здійснюється на підставі Договору між Урядом України і МКЧХ про відкриття Місії МКЧХ в Україні від 4 липня 2004 р. Відповідно до Договору 2004 р. статус Місії МКЧХ в Україні відповідає статусові інших органів неурядових організацій в Україні. Так, Місія МКЧХ користується правами юридичної особи. Уряд України визнає, що Місія МКЧХ може брати на себе зобов'язання по контрактах, порушувати судові позови і набувати права, а також купувати і позбуватися рухомого і нерухомого майна. Слід зазначити, що Місія МКЧХ, її власність і активи, де б вони не знаходились і в чьому б розпорядженні вони не були, мають імунітет від будь-якої форми судового і адміністративного втручання, за винятком окремих випадків, коли МКЧХ однозначно відмовляється від свого імунітету (ст. 3 Договору 2004 р.). Також, приміщення Місії МКЧХ є недоторканими, а власність і активи Місії МКЧХ, незалежно від їх місцезнаходження і власника, не підлягають обшуку, ревізії, конфіскації, експропріації чи будь-яким іншим формам втручання шляхом виконавчих, судових, адміністративних або законодавчих дій (ст. 4 Договору 2004 р.). Архіви Місії МКЧХ і всі документи, у цілому, що йому належать або зберігаються, є недоторканими, незалежно від місцезнаходження (ст. 5 Договору 2004 р.) [2].

Місія Міжнародного Комітету Червоного Хреста вже здійснювала свою діяльність в Україні і у мирний час була відізнана. У зв'язку з агресією Російської Федерації вона знову відновила свою діяльність в Україні задля захисту жертв збройного конфлікту [2].

На початку 2016 року у відповідь на зростання гуманітарних потреб людей, які постраждали в результаті конфлікту на сході України, команди МКЧХ зосередили свою діяльність на таких напрямках: вирішення проблем осіб, зниклих безвісти, та їх сімей; відновлення та опалення житлових будинків; забезпечення постачання питної води; турбота про гідність загиблих; забезпечення гуманного поводження з затриманими; забезпечення продуктами харчування, предметами гігієни та грошовою допомогою для найуразливіших верств населення; співробітництво з Товариством Червоного Хреста України [2].

Пріоритетами відносин нашої держави з МКЧХ залишається співробітництво Комітету з Національним Товариством Червоного Хреста України у допомозі особам, постраждалим внаслідок

воєнного конфлікту в Україні. Наразі Комітетом відкрито шість офісів в нашій державі – в Харкові, Донецьку, Луганську, Маріуполі та Одесі. Організація активно задіяна у мобілізації ресурсів для постраждалих регіонів; зокрема, по лінії МКЧХ виділяється допомога українським родинам, переміщеним особам та лікарням у вигляді матеріалів для ремонту житла (скло, бетон, покрівельні матеріали), продуктів харчування, теплої одяг, медичних матеріалів, ліків тощо.) [2].

У результаті проведеного нами дослідження можемо зробити висновок, що Діяльність Міжнародного Комітету Червоного Хреста є досить важлива, зважаючи на події в Україні. Адже поточна ситуація наймовірно небезпечна і важка для всіх нас. Попри складні небезпечні умови, команди МКЧХ працюють цілодобово, щоб допомогти якомога більшій кількості людей і роблять усе можливе, щоб підтримати нас.

Список використаної літератури:

1. Про Міжнародний Комітет Червоного Хреста. Про нас. Офіційний веб-сайт МКЧХ. URL: <https://blogs.icrc.org/ua/about-us/>
2. Діяльність Міжнародного Комітету Червоного Хреста в Україні. Міжнародне публічне право. Офіційний веб-сайт «Українське право».URL: https://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/diyal%60nist%60-mizhnarodnogo-komitetu-chervonogo-khresta-v-ukrayini/
3. Міжнародний комітет Червоного Хреста. МКЧХ в Україні. URL: <https://uk.wikipedia.org/>

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Основа природно – ресурсного комплексу України – потенціал земельних ресурсів (сільськогосподарських угідь), який становить близько 2/5 від сумарного природноресурсного потенціалу держави. В цілому, земельні ресурси є головною природною продуктивною силою у 20 з 24 областей України та АР Крим. Земля належить до категорії, яка охоплює певну сукупність природних, а також соціально - економічних об'єктів та їх властивостей. Завдяки своїм унікальним характеристикам земля є важливим засобом виробництва в багатьох галузях народного господарства. Для галузей промисловості земля є місцем розташування підприємств, базисом для розміщення споруд, а в сільському господарстві це і предмет праці, і засіб праці, і основний засіб виробництва. Для видобувної галузі земля є постачальником сировини. Все це й визначає надзвичайно важливе економічне значення землі в формуванні стійкого економічного розвитку України.

В умовах сучасної України, коли об'єктивно необхідним став глибокий перегляд не лише земельних, але й майнових відносин власності, а також перехід до прогресивних форм господарювання, аграрні відносини набувають значно ширшої наукової сутності, глибшого значення і цільового призначення.

Крім виконання безпосередньо управлінської функції, сучасним земельним відносинам належить виключно важлива роль у системі державотворення України, гарантуванні в державі продовольчої безпеки. Відповідно до цього вони посідають одне з визначальних місць у системі суспільно-виробничих відносин у країні в їх найширшому розумінні.

З огляду на це заслуговує на увагу функціонально-структурна модель розвитку земельних відносин. Найважливішими особливостями цієї моделі є функціонування земельних відносин у чіткому політико-правовому полі, сприятливому для їх ефективного розвитку, та єдність у них всебічно обґрунтованих стратегії, тактики й етапів практичного здійснення. Модель включає п'ять функціональних блоків: власне реформаційний, макроекономічний, забезпечувальний, результативний, пореформеного розвитку агроформувань, створених у процесі розвитку земельних відносин. Практика свідчить, що кращі результати реформування одержують там, де всі ці компоненти тісно поєднуються і доводяться до системного завершення.

В умовах воєнного стану, задля нашої перемоги всі ми максимально координуємо свої зусилля – кожен працюючи на своєму місці. У цей нелегкий час кожному з нас потрібно докладати значно більше зусиль, ніж за звичайних умов. Це необхідно, щоб стабілізувати економіку країни, забезпечити критично важливі потреби громадян та війська, й усунути проблеми.

Це вимагає суттєвого перегляду системи організації земельних відносин в умовах воєнного стану. Зокрема, зазначалося, що виникла гостра потреба в ухваленні Закону № 2145-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану». З моменту війни в Україні призупинили роботу практично всі електронні державні реєстри – тож було вкрай важливо забезпечити сталу роботу в сільському господарстві в умовах воєнного стану: дотримуючись закону, але позбувшись усіх зайвих бюрократичних процедур.

Експерти роз'яснили ключові питання, щодо забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану, мета якого – кардинально спростити і пришвидшити управлінські рішення про отримання земельних ділянок та реєстрації прав на них в умовах воєнного стану.

Усі договори щодо передачі у користування земель сільськогосподарського призначення, термін дії яких закінчився після введення в Україні 24 лютого 2022 р. воєнного стану, вважаються поновленими на 1 рік без волевиявлення сторін таких договорів і внесення відомостей про поновлення договору до Державного реєстру речових прав.

Оскільки в умовах воєнного стану функціонування Державного реєстру речових прав є обмеженим, то замість державної реєстрації прав запроваджена державна реєстрація договорів про використання земель. Державна реєстрація таких договорів здійснюється районними військовими адміністраціями у Книзі державної реєстрації землеволодінь і землекористувань в умовах воєнного стану. Права оренди та інші права на землю виникають з моменту проведення державної реєстрації відповідних договорів.

На період дії воєнного стану органи виконавчої влади та місцевого самоврядування можуть передавати в оренду для виробництва продовольчої продукції: сільськогосподарські земельні ділянки для ведення товарного сільськогосподарського виробництва державної та комунальної власності, земельні ділянки, що залишилися у колективній власності, та нерозподілені і невитребовані земельні частки (паї).

Особи, яким належать сільськогосподарські земельні ділянки державної та комунальної власності на праві постійного користування, крім державних і комунальних підприємств, установ та організацій, а

також на праві емфітевзису, можуть передавати такі земельні ділянки в оренду на строк до одного року для виробництва продовольчої продукції.

Згідно із пояснювальною запискою до закону №7178, у 2022 році визнаються поновленими на один рік орендні відносини щодо земельних ділянок сільгосппризначення, строк дії договору яких сплинув під час війни.

Районним військовими адміністраціями надано право передачі в оренду земель державної, комунальної власності, а також земельних ділянок, що залишилися у колективній власності для ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

При цьому розмір орендної плати не може перевищувати 8 % нормативної грошової оцінки земельних ділянок, а для визначення розміру орендної плати застосовуватиметься середня нормативна грошова оцінка одиниці площі ріллі по області.

Закон встановлює жорсткі обмежень щодо цільового використання ділянок сільгосппризначення орендарями, яким ділянки будуть надані районними військовими адміністраціями, в тому числі щодо зміни складу угідь, передачі ділянок в суборенду, будівництва, зміни цільового призначення земельної ділянки тощо.

Закон передбачає забезпечення гранично швидкої передачі у користування районними військовими адміністраціями земельних ділянок завдяки укладенню договорів оренди землі лише в електронній формі та здійснення передачі в оренду 3 земельних ділянок без проведення земельних торгів на визначених законом умовах. Такий однорічний договір оренди землі не можна буде поновлювати, укладати на новий строк і він припинятиметься зі спливом терміну, на який він був укладений.

В умовах обмеженого функціонування та/або недоступності Державного земельного кадастру та Державного реєстру речових прав на нерухоме майно створюються правові передумови для формування земельних ділянок з метою передачі її в оренду військовими адміністраціями без внесення відомостей про них до Державного земельного кадастру та без присвоєння їй кадастрового номеру на підставі технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель, що буде додатком до договору оренди землі. Право оренди земельної ділянки, переданої в оренду військовою адміністрацією, не підлягатиме державній реєстрації. Договори оренди землі, що укладені військовою адміністрацією, реєструватимуться цією ж адміністрацією у Книзі реєстрації договорів оренди, що ведеться у паперовій та електронній формі, а примірник договору оренди землі передаватиметься електронною поштою сільській, селищній, міській раді, на території якої розташована земельна ділянка, а також центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин.

Крім того, створюються правовий механізм для тимчасової передачі військовими адміністраціями в оренду на один рік земельних ділянок сільськогосподарського призначення, які перебувають у постійному користуванні державних та комунальних підприємств, установ, організацій, і на яких відсутні посіви сільськогосподарських культур. Така передача здійснюється за письмовим погодженням керівника відповідного державного, комунального підприємства, установи, організації, при чому право постійного користування земельними ділянками не припиняється.

З метою уникнення зловживань на час воєнного періоду забороняються: безоплатна передача земель державної, комунальної власності у приватну власність; формування земельних ділянок (крім тих, що передаються в оренду військовими адміністраціями); земельні торги щодо прав оренди, емфітевзису, суперфіцію щодо земельних ділянок державної, комунальної власності сільськогосподарського призначення. При цьому земельні ділянки державної, комунальної власності сільськогосподарського призначення, права оренди, емфітевзису щодо яких були виставлені на земельні торги, але переможець у яких не визначений, підлягають передачі в оренду військовими адміністраціями.

Земельні торги щодо набуття права оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності, які не є завершеними, вважатимуться скасованими. Оголошення нових земельних торгів щодо набуття права оренди, емфітевзису щодо земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності забороняється.

Для попередження негативних наслідків змін у забезпеченні аграрного сектору економіки трудовими ресурсами, зокрема, внаслідок мобілізації, внутрішнього переміщення громадян України та їх виїзду за кордон тощо, передбачається надати можливість користувачам земель сільськогосподарського призначення тимчасово строком до одного року передавати свої права землекористування іншим аграрним виробникам, які забезпечені необхідними матеріально-технічними, фінансовими та трудовими ресурсами.

В умовах недоступності Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, пропонується визначити, що передача прав землекористування не потребує реєстрації у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Районним військовим адміністраціям передбачається надати повноваження щодо здійснення реєстрації договорів про передачу прав землекористування шляхом ведення відповідних реєстраційних книг.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРОБАЦІЇ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ

Яким я бачу майбутнє України? Безсумнівно щасливим та прогресивним. Неповнолітні як особлива соціальна верства є формуючою основою сучасного та майбутнього української нації, тому дослідження проблем зміни антисуспільних настанов свідомості цієї категорії злочинців задля їх реабілітації та реінтеграції є надзвичайно актуальним і має проходити під егідою милосердя. Подолання злочинності неповнолітніх є одним із найбільш соціально гострих питань українського суспільства. Світова практика доводить, що принцип «покарати, а не ув'язнити», який далі трансформується в перевиховання й застереження від повторного вчинення злочину, вдало втілюється через правовий інститут пробації. Тож я вирішила вивчити особливості розвитку інституту ювенальної пробації на теренах України.

Аналізуючи правовий статус дитини у давньоруському суспільстві можна стверджувати, що в нормах звичаєвого права, Руської Правди, княжих та церковних статутів дитина не розглядалась як суб'єкт права, так само як і за доби середньовіччя. Постсередньовічний кодекс українського права – «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. містив блок ювенально-правових норм щодо кримінальної відповідальності неповнолітніх: неповноліття належало до обставин, які унеможливають або знижують покарання; неповнолітня особа, яка вчинила злочин, звільнялася від катувань та смертної кари, натомість батьки мали відшкодувати завдані збитки. Ліквідація української автономії привела до уніфікації національного ювенального права з російським. Закони Кримінальні 1832 р. та Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р. встановлювали принципи нерозуміння і неосудності дітей у віці до 10 років та принцип обов'язкового пом'якшення покарання неповнолітньому [1, с. 199].

На рубежі XIX та XX ст. правовою основою для диференціації відповідальності дітей та дорослих став Закон «Про зміну форм та обрядів судочинства у справах про злочинні діяння малолітніх та неповнолітніх, а також законоположень про їх караність» від 2.06.1897 р., а її організаційно-правовою основою – створення ювенальних судів [2, с. 118]. У 1913 році з'явився особливий порядок розгляду справ стосовно неповнолітніх в Києві, а вже 07.01.1914 р. Київський міський з'їзд мирових суддів постановив: «усі кримінальні провадження як з малолітніми обвинуваченими, так і з малолітніми потерпілими виділити і їх ведення доручити додатковому мировому судді В. М. Левитському» [2, с. 120]. Суддя здійснював судовий нагляд за роботою установ, які беруть на себе турботу про малолітніх порушників.

За радянських часів розвиток ювенального законодавства не був лінійно прогресивним: у ньому брали верх то прогресивні, то украй реакційні тенденції. Головною ж тенденцією ювенально-правового регулювання стало скасування інституту батьківської влади і проголошення виховання дітей обов'язком батьків перед державою.

Ряд дослідників вважають, що українське радянське законодавство у сфері ювенального права було більш ліберальним у порівнянні з російським. Так, зокрема, у 1921 р. до Постанови 1920 р. були внесені зміни, які діяли тільки в УСРР та згідно з якими всі справи про злочинні діяння неповнолітніх були підвідомчі комісіям у справах неповнолітніх [3, с. 15-16]. Крім того, Постановою ВУЦВК від 04.01.1922 р. встановлювалося: «1) до осіб, які не досягли повноліття, арешт, як спосіб адміністративної і дисциплінарної кари, не прикладати; 2) при необхідності накласти адміністративну або дисциплінарну кару на осіб неповнолітніх, арешт для них замінюється другим способом кари; 3) жодне місце ув'язнення УСРР, не повинно приймати для утримання неповнолітніх, які заарештовані в адміністративному або дисциплінарному порядку». У 1935 р. в Україні прийняли Постанову «Про заходи боротьби зі злочинністю серед неповнолітніх», якою вік кримінальної відповідальності по значній частині складів злочинів був знижений до 12 років; відновлювався принцип застосування до неповнолітніх всіх видів покарань; скасовувалася ст. 8 Основних засад кримінального законодавства СРСР, в якій йшлося про обов'язкове застосування до малолітніх правопорушників заходів медично-педагогічного характеру. У серпні цього ж року прийняли Постанову «Про зміни в законодавстві УСРР у зв'язку з заходами до ліквідації дитячої безпритульності й бездоглядності», яка скасовувала комісії у справах неповнолітніх, встановлювався мінімальний вік для застосування кримінальних покарань з 14 років [4, с. 116-117]. У 40-х роках у складі НК внутрішніх справ були створені підрозділи з боротьби з дитячою безпритульністю та бездоглядністю, а у 50-х роках – у структурі підрозділів карного розшуку – дитячі кімнати міліції. КК УРСР 1960 р., який діяв в Україні до вересня 2001 року, повернув дві вікові межі кримінальної відповідальності – загальний вік (16 років) та знижений (14 років). З 1962 р. в УРСР були відновлені комісії у справах неповнолітніх. На думку І.О. Русанової саме з цього часу в Україні починається розвиток ювенальної юстиції [5].

Запровадження служби пробації взагалі та ювенальної зокрема в незалежній Україні було непростим і дискусійним. Однак із прагненням нашої держави до євроінтеграції та з метою встановлення відповідності національного законодавства нормам міжнародного права, питання створення служб пробації стало нагальним. Розробка дієвого законодавства про пробацію розпочалася зі схвалення Указом Президента України Концепції розвитку кримінальної юстиції 24.05.2011 р. та Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України, схваленої Указом Президента України 8.11.2012 р.

Істотним правовим чинником запровадження інституту ювенальної пробації в систему вітчизняної ювенальної юстиції стало ухвалення Закону України «Про пробацію» (2015 рік) [6]. Його прийняття сприяло реальному наближенню української системи ювенальної юстиції до міжнародних стандартів. Для неповнолітніх в Україні також розроблено спеціальні інструменти пробації: порядок складення досудової доповіді; Наказом Міністерства юстиції України від 03.12.2018 р. № 3787/5 затверджені Методичні рекомендації оцінки ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення особами, які вчинили кримінальні правопорушення у віці 14–18 років; Наказом Міністерства юстиції України від 11.06.2018 р. № 1797/5 затверджено окремі пробаційні програми для неповнолітніх суб'єктів пробації. Ще з 2010 р. була розроблена модель центру ювенальної пробації, у якій працюють виключно з неповнолітніми. На сьогодні створено 14 таких центрів, 9 з яких облаштовано за підтримки Уряду Канади.

Отже, перші важливі кроки щодо становлення інституту ювенальної пробації в Україні були зроблені. Однак, про ефективність ювенальної пробації щодо запобігання злочинності, забезпечення виховної функції стосовно неповнолітніх злочинців робити висновки ще зарано. Українська система ювенальної пробації не є досконалою та потребує якісних змін. Серед недоліків органів пробації є: недостатнє врахування гендерних особливостей неповнолітніх, спрямованість заходів на виправлення вже сформованої протиправної поведінки, а не на подолання факторів, що зумовили таку поведінку тощо.

Список використаної літератури:

1. Богатирьова О. Теоретико-прикладні засади впровадження пробації в Україні : моногр. О. Богатирьова. К. : Дакор, 2013. – 368 с.
2. Веселов М.Ю. Адміністративно-правові засади функціонування ювенальної юстиції в системі забезпечення прав дітей в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: Київ 2020. - 381с.
3. Бурдін В.М. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні : монографія. – К. : Атіка, 2004. – 240 с.
4. Богатирьова О. І. Сутність інституту пробації у сучасному зарубіжному праві. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України 2013. Вип. 31.С.254–261.URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2013_31_28.
5. Русанова І. О. Проблеми розвитку ювенальної юстиції. Проблеми законності. 2012. № 120. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problemy-razvitiya-ugolovnoy-yustitsii-po-delam-nesovershennoletnih> (дата звернення: 23.07.2019).
6. Про пробацію : Закон України від 05 лют. 2015 р. № 160-VIII ; станом на 09 лип. 2018 р. Верховна Рада України: [сайт]. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/160-19>.

Соловко А.Р., студент I курсу, гр. МВ-1, ФПУП
Тичина В.П., к.юр.н., доц. каф. права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПОНЯТТЯ МІЖНАРОДНОГО ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ У МІЖНАРОДНОМУ ПУБЛІЧНОМУ ПРАВІ

Століттями вважалося, що під регулювання міжнародного гуманітарного права (далі – МГП) підпадають тільки війни між державами, а не всередині них. Громадянські війни були справами окремих держав, а не міжнародного права; спроби ж їх оцінити, чи встати на бік антиурядових сил вважалися втручанням у внутрішні справи цієї країни. З середини ХХ ст. ситуація поступово змінюється. Кожна Женевська Конвенція 1949 р. вже містила ст. 3, що перелічувала елементарні принципи гуманітарного захисту під час «збройних конфліктів, які не мали міжнародного характеру». Розділення збройних конфліктів на міжнародні й неміжнародні продовжилося в Додаткових протоколах 1977 р., які відповідно регулювали кожен з них [1, с. 139].

Таким чином, МГП визначає два типи збройних конфліктів: міжнародні збройні конфлікти (далі – МЗК) та збройні конфлікти неміжнародного характеру (далі – НМЗК). Так, під міжнародним збройним конфліктом як правило вважають війну між двома і більшою кількістю держав, а збройні сутички в межах території однієї країни – неміжнародним збройним конфліктом [1, с. 139].

Так, актуальними є питання щодо так званих інтернаціоналізованих конфліктів, які починалися як внутрішні, а після втручання третьої держави на боці повстанців (що заборонено класичним міжнародним правом) набули міжнародного характеру. Проблеми визначення існують також щодо «асиметричних» конфліктів, в яких беруть участь недержавні утворення (в секторі Газа, в Афганістані тощо), а також дуже поширені сьогодні опосередковані (проху) конфлікти, у яких одна держава здійснює загальний чи ефективний контроль за діями організованих збройних груп на території іншої країни [1, с. 140].

Не зважаючи на всі ці політологічні невизначеності, Римський Статут Міжнародного кримінального суду у ст. 8, що встановлює кримінальну відповідальність за воєнні злочини, закріпив лише два види конфліктів: міжнародного і неміжнародного характеру [1, с. 140].

На противагу цьому, для існування НМЗК необхідно виконати два сукупні критерії:

1) по-перше, має бути «тривале збройне насильство» у сенсі досягнення певного порогу інтенсивності такого збройного насильства;

2) по-друге, принаймні одна зі сторін конфлікту має бути організованою збройною групою. Таким чином, різниця між міжнародними та неміжнародними збройними конфліктами ґрунтується на двох факторах.

Перший – структура та статус залучених сторін різні. МЗК стосуються суверенних держав. Натомість, НМЗК ведуться між державними і недержавними організованими збройними групами. Другий – поріг інтенсивності насильства. Рівень насильства, необхідний для ініціювання МЗК є значно нижчим за рівень, необхідний для НМЗК [1, с. 141].

Отже, критерії порогу насильства і ступінь організації збройної групи відрізняють ситуації НМЗК від ситуацій внутрішніх заворушень, повстань, тероризму або високого рівня злочинності, які не підпадають під дію МГП. Якщо порогові або організаційні критерії не виконуються, ситуація не відповідає НМЗК [1, с. 141].

Варто зауважити, що міжнародне гуманітарне право призначене спеціально для регулювання збройних конфліктів. Як таке воно містить докладні положення, що регулюють засоби і методи ведення війни і захист осіб та об'єктів, які потрапляють у владу воюючої сторони. Як тільки починається збройний конфлікт, будь-яка дія, що здійснюється з причин, пов'язаних з цим конфліктом, має відповідати МГП [1, с. 137]. При відсутності збройного конфлікту будь-які спори між державами і будь-які питання захисту громадян повинні вирішуватися відповідно до норм права, застосовного у мирний час, а саме МППЛ [1, с. 137].

Слід також відмітити, що термін «збройний конфлікт» ширший за обсягом ніж термін «війна». Це підтверджується загальною для Женевських конвенцій ст. 2, за якою норми цих документів застосовуються не тільки у випадку проголошення війни, але й щодо будь-якого іншого збройного конфлікту. За класичним міжнародним правом «війна» вимагає наявності цілого ряду міжнародно-правових критеріїв: вона має бути проголошена, наслідком чого зазвичай є розрив дипломатичних відносин і припинення дії двосторонніх міжнародних договорів поміж воюючими [1, с. 138].

Зрозуміло, що межа відмінності між «війною» і «збройним конфліктом» досить умовна, хоча такий поділ має певне значення для права, яке застосовується під час збройних конфліктів. При цьому

вважається, що поняття «збройний конфлікт» є ширшим і включає поняття «війна». Але не кожний збройний конфлікт можна називати війною, оскільки між ними існує суттєва відмінність.

З юридичної точки зору війна має такі ознаки:

- а) формальний акт оголошення, як цього вимагає III Гаазька конвенція 1907 р.;
- б) розірвання дипломатичних відносин між воюючими державами, що є наслідком оголошення війни;
- в) анулювання двосторонніх договорів, особливо політичних;
- г) починає діяти спеціальний правовий режим, який характеризує часткові обмеження прав людини тощо.

Отже, лише держави або групи держав можуть проводити війну згідно з визначенням, прийнятим у міжнародному праві. Саме тому, війна – це збройна боротьба двох і більше держав, це характеризується формальним актом її оголошення [2].

Оцінюючи події на теренах нашої держави з точки зору міжнародного гуманітарного права є міжнародним збройним конфліктом. Сторонами конфлікту є Російська Федерація та Україна то тут неминуча кваліфікація як міжнародний збройний конфлікт де Росія обстрілює нашу територію за допомогою своїх збройних сил зі своєї території та з території Республіка Білорусь і здійснює або ж «загальний», або ж «ефективний» контроль над антиукраїнськими збройними групами [3].

На ці взаємодії поширюється право міжнародних збройних конфліктів. У договірному міжнародному праві – це всі чотири Женевські конвенції 1949 р., Додатковий протокол I та ціла низка інших міжнародних договорів. Звичайно, і звичаєві норми міжнародного гуманітарного права тут діють у повному обсязі. Каталог воєнних злочинів для таких дій є підпункти а) та б) пункту 2 статті 8 Римського статуту. Оцінюючи ситуацію анексії Криму то тут також варто розцінювати це як саме міжнародний збройний конфлікт, сторонами якого є Російська Федерація та Україна. Дані діяння агресора варто кваліфікувати статтею 2 (пункт 2) чотирьох Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. («випадки часткової або повної окупації території Високої Договірної Сторони, навіть якщо цій окупації не чиниться жодний збройний опір»).

Список використаної літератури:

1. Сенаторова О. В. Права людини і збройні конфлікти: навч. посіб. За заг. ред. О. В. Сенаторова. Київ: ФОП Голембовська О. О. 208 с.
2. Репецький В. М. Міжнародне публічне право: підручник / за ред. В. М. Репецького. 2-ге вид., стер. К.: Знання, 2012. 437 с. URL: https://pidru4niki.com/1393051846768/pravo/ponyattya_viyini_zbroynogo_konfliktu
3. Міжнародно - правове регулювання збройних конфліктів. Офіційний веб-сайт адвокатського об'єднання «Вовк та партнери». URL: <http://vovk-partners.com/stati/54-mzhnarodno-pravove-regulyuvannya-zbroynih-konfliktv.html>

**Степаненко О.Р., студентка II курсу, гр. П-6, ФПУП
Сушицька Ю.О., асистент каф. права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»**

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабного російського військового вторгнення в Україні запровадили військовий стан. Такий особливий правовий режим неодмінно відобразився на правовому регулюванні різноманітних сфер суспільних відносин, зокрема на функціонуванні та здійсненні правосуддя. З 24 лютого ми можемо спостерігати низку змін в нормативно-правових актах, що регулюють організацію судової влади та здійснення правосуддя в Україні. Додатково Рада суддів України опублікувала рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану та затвердила ряд необхідних рішень.

Варто зазначити, що головною метою даних нормативно-правових актів є збереження забезпечення кожному непохитного конституційного права на судовий захист [1, с. 57]. Рада суддів України (надалі РСУ) зазначила, що робота судів не може бути припинена на території всієї держави навіть в умовах воєнного стану [5]. Верховний Суд України надав свої пояснення з приводу воєнного стану, де зазначив, що в умовах даного правового режиму суди та вся система правосуддя продовжує діяти виключно на підставі, в межах повноважень та в спосіб, визначеним Конституцією України та законами України. Справи пов'язані з питаннями оборони, а також термінові справи мають бути розглянуті судами України в першу чергу. Станом на сьогодні здійснення правосуддя призупинено на тимчасово захоплених територіях, а також в зонах активних бойових дій, оскільки згідно з рішеннями РСУ у випадку загрози здоров'ю, життю та безпеці відвідувачів та працівників суду здійснення судочинства певним судом може бути припинено до усунення обставин, які зумовили небезпеку. [4] З огляду на гостру необхідність, в деяких регіонах підвищеної небезпеки досі функціонує певна частина судів, але з розглядом тільки невідкладних справ. В такому випадку постає питання щодо захисту порушених прав та інтересів. Для вирішення даної проблеми Законом України «Про правовий режим воєнного стану» визначено, що у разі неможливості здійснювати правосуддя судами, які діють на території, на якій введено воєнний стан, законами України може бути змінена територіальна підсудність судових справ, що розглядаються в цих судах, або в установленому законом порядку змінено місцезнаходження судів. Судові установи в безпечних регіонах продовжують працювати в штатному режимі. Слід підкреслити, що навіть в умовах воєнного стану скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється, а також не допускається створення надзвичайних та особливих судів. [2, с. 26]

Звернемо увагу на механізми передачі матеріалів судових справ з місць надзвичайної загрози. У разі захоплення населеного пункту, та/або суду чи безпосередньої загрози його захоплення за наявності відповідної можливості вивезення судових справ, насамперед тих, що перебувають у провадженні суддів, або хоча б найбільш важливих (резонансних) справ: матеріалів кримінальних проваджень, у яких особа тримається під вартою; проваджень щодо неповнолітніх; проваджень щодо особливо тяжких злочинів; інших справ, розгляд яких може мати істотне значення для прав учасників процесу. Якщо такої можливості немає – потрібно забезпечити зберігання таких справ у сейфах в приміщенні суду. [6] Крім того, у разі неможливості застосування на практиці такого механізму передачі матеріалів судових справ або у разі втрати матеріалів справ, згідно з процесуальним законодавством передбачені методи та процедури їх відновлення.

В свою чергу значних змін в умовах війни зазнав і безпосередньо процес судового перегляду справ. Беручи до уваги вищезгадані рекомендації РСУ, можна стверджувати, що судам України рекомендовано відкладати перегляд справ, якщо учасники судового процесу не мають змоги бути присутнім в залі суду через велику загрозу для життя (окрім невідкладних судових розглядів). В такому разі значно безпечнішим є перегляд судової справи в режимі відеоконференції, за умови наявності такої можливості [5]. Якщо для перегляду судової справи повинні бути особи, що вступили до Збройної сили України, територіальної оборони або інших форм та видів протидії російській військовій агресії, в такому випадку розгляд відкладається. Що ж стосується невідкладних справ, їх розгляд здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства. Такі питання вважаються невідкладними як: взяття під варту, обрання або продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Слід підкреслити, що суди мають продовжувати процесуальні строки щонайменше до закінчення воєнного стану. Крім того, зберігається можливість подачі позовної заяви під час війни, але зі збереженням і врахуванням правил щодо територіальної підсудності [4]. Проте слід пам'ятати, що в такому разі строки перегляду справи можуть бути значно подовжені.

Сутність вищевикладеного зводиться до того, що незважаючи на досить важкі умови в період воєнного стану суди України функціонують та здійснюють правосуддя, в разі такої можливості. Всі особливості зміни територіальної підсудності, передачі матеріалів та стану розгляду судових справ першочергово

враховують регіональну безпеку та безпеку безпосередньо всіх учасників судового процесу. Суди мають право на власний розсуд, згідно чинного законодавства та наданих рекомендацій, вирішувати режим роботи суду та стан перегляду судових справ.

Список використаної літератури:

1. Конституція України: прийнята 28.06.1996 р. /редакція від 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/conv#n4348>
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану»: від 12.05.2015 р. / редакція від 27.04.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Закон «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо зміни підсудності судів»: 03.03.2022 р.
URL: <https://www.rada.gov.ua/print/220179.html>
4. Рішення Ради суддів України «Щодо вжиття невідкладних заходів для забезпечення сталого функціонування судової влади в Україні в умовах припинення повноважень ВРП та воєнного стану у зв'язку зі збройною агресією з боку рф»: 24.02.2022 р. URL: <https://cutt.ly/0JF0tR9>.
5. Рекомендації Ради суддів України: 02.03.2022 р. URL: <https://cutt.ly/JJF0ww2>
6. Рекомендації судам першої та апеляційної інстанції на випадок захоплення населеного пункту та/або суду чи безпосередньої загрози його захоплення: 13.03.2022 р. №6/0/9-22 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00828>

**Торовіна В.В., студентка I курсу, гр. П-8, ФПУП
Павліченко І.М., ст. викл. каф. права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»**

СТАТУС ОСІБ, ЯКІ БУЛИ ЗМУШЕНІ ПОКИНУТИ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ АГРЕСІЮ РОСІЇ

Вранці 24 лютого 2022 року Росія розпочала широкомасштабне вторгнення в Україну по всій довжині спільного кордону і з території Білорусі. Внаслідок збройної агресії зі сторони Російської Федерації проти України, спричинила найбільшу хвилю біженців.

Війна Росії проти України призвела до руйнування громадянської інфраструктури та жертв серед цивільного населення. З першого дня вторгнення Росія порушує правила ведення війни і масово чинить воєнні злочини.

Після початку повномасштабного вторгнення Росії понад 7,7 мільйонів українців стали внутрішньо переміщеними особами. Про це йдеться у звіті Міжнародної організації з міграції.

Загалом, за даними ООН, від 24 лютого 2022 року щонайменше 11,7 мільйона людей залишили свої домівки через російську агресію, понад 4,6 мільйона з них виїхали з країни.

Біженці та вимушені переселенці російсько-української війни — категорія громадян України, іноземців або осіб без громадянства, котрі були змушені покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту.

Різниця між тимчасовим захистом і статусом біженця в тому, що:

Тимчасовий захист розроблено щоб забезпечити негайний захист переміщених осіб, у тому числі тих, які втекли від зон збройного конфлікту. Хоча тимчасовий захист не пов'язаний з міжнародним захистом, він зменшує потребу негайно звертатися за міжнародним захистом, оскільки він гарантує надання дозволу на проживання, а також пов'язані з ним права.

Статус біженця — це індивідуальне право, яке надається після спеціального адміністративного та юридичного процесу, який визначає, чи є у вас обґрунтована небезпека бути переслідуваними через расу, релігію, національність, належність до певної соціальної групи чи політичні переконання.

Переважає більшість біженців з України - жінки та діти, оскільки чоловікам віком від 18 до 60 років заборонено виїжджати з країни через воєнний стан.

З початку вторгнення Росії на територію України люди виїжджають до сусідніх країн, що своєю чергою спростили умови в'їзду та надають допомогу українцям з житлом, харчуванням тощо.

Польща – країна, куди найбільше українців тікають від війни. Більше 3 млн українців приїхали в Польщу з початку війни, за даними державної міграційної служби Польщі. Перетнути польський кордон можна без закордонного паспорту чи візи.

7 березня 2022 року у Польщі прийняли спеціальний закон щодо українських переселенців.

Ці положення врегульовано, зокрема, статтею 106 Закону про надання захисту іноземцям на території Республіки Польща. Згідно з ним іноземцям, які масово прибувають до Польщі і які покинули країну походження або конкретну географічну територію внаслідок іноземного вторгнення, війни, громадянської війни, етнічних конфліктів або грубих порушень прав людини, може бути надано тимчасовий захист, незалежно від того, чи прибуття було спонтанним, або було наслідком допомоги, наданої їм Республікою Польща або міжнародною спільнотою. Причому вона надається до тих пір, поки не стане можливим повернення іноземців на попереднє місце проживання, але не довше ніж на рік. Його можна продовжити двічі на півроку.

Якщо йдеться про тимчасовий захист, що одержав громадянин України, чиє перебування вважається легальним – на підставі Ст. 2, абзац 1 (або 2) спеціального закону – щодо нього не застосовуються положення розділу 3, частини III Закону «Про надання іноземцям захисту на території Республіки Польща» від 13 червня 2003 р. Йдеться про положення останнього закону, що стосуються тимчасового захисту іноземців. Отримання тимчасового захисту на території Республіки Польща не виключає можливості отримання тимчасового захисту на території іншої держави-члена ЄС. У цьому пункті йдеться про особи, яких стосується положення Ст. 2, абзац 1 і 2 Виконавчого рішення Ради (ЄС) № 2022/382 від 4 березня 2022 р.

Запропоновані положення закону, як зазначено в його обґрунтуванні, поширюються на іноземців, які є переважно громадянами України.

Статус біженця можна отримати на польському пункті перетину кордону або у будь-якому відділенні Прикордонної служби, шляхом подання заяви про міжнародний захист або повідомленням в усній формі про бажання отримати статус біженця.

Працювати українські переселенці можуть без спеціального дозволу на роботу. Цей термін можна буде продовжити ще на 18 місяців. Тож загалом українці зможуть бути в Польщі до трьох років.

Кожен біженець отримує одноразову допомогу – 300 злотих (2100 грн). А сім'ям з дітьми будуть щомісяця соціальні виплати – 500 злотих (3500 грн).

Зараз для українців відкривається все більше країн світу, які готові допомогти.

За даними Державної прикордонної служби, станом на 20 березня 2022 року на кордонах із країнами ЄС суттєво зменшилася кількість черг на виїзд із України.

Говорячи про біженців з України, кореспондентка ITV News зазначила, що Україна є Європою, а не «країною третього світу, яка розвивається». Крім цього, журналістка зауважила, що тих, хто виїхали з України, у медіа частіше характеризують як «біженців», водночас тих, хто постраждав від воєнних дій в Африці й на Близькому Сході, переважно називають «мігрантами», що може мати більш негативну конотацію. Вони зазначали, що Європа вітає і є безпечним притулком для людей, які покидають Україну.

Проаналізувавши, можна зробити висновок, що представники органів влади країн ЄС висловлюють солідарність і підтримку українцям. Україна відстоює свою приналежність до європейської цивілізації і водночас засадні цінності, права і свободи.

Список використаної літератури:

1. Біженці з України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zaxid.net/umovi_dlya_ukrayinskih_bizhentsiv_u_riznih_krayinah_n1538930
2. Вимушена міграція [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-24-bereznya-2022/>
3. Гельсінська спілка з прав людини [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://helsinki.org.ua/articles/tymchasovyy-zakhyst-vs-status-bizhentsia-v-yes-pravovyy-status-ukraintsiv-i-aki-riatuiutsia-vid-viyny-v-krainakh-yes/>
4. Спеціальний закон, який має врегулювати становище українців, які приїжджають до Польщі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/jak-dlugo-ukraincu-moga-legalnie-przebywac-w-polsce,513813.html>
5. Тимчасовий захист [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uba.ua/ukr/news/9107/>

ЗАБОРОНИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Згідно статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Правовою основою введення воєнного стану є Конституція України, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» та указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України.

У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 - 34, 38, 39, 41 - 44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України "Про правовий режим воєнного стану"

Обмеження прав людини — це звуження обсягу прав людини, а також чинники, що унеможливають або ускладнюють реалізацію особою прав та свобод. Рішення щодо обмеження прав та свобод населення приймається військовим командуванням разом з іншими органами влади.

Згідно з статтею 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану, в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) може здійснювати такі заходи правового режиму воєнного стану:

1. встановлювати (посилувати) охорону об'єктів державного значення, об'єктів державного значення національної транспортної системи України та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, і вводити особливий режим їх роботи;

2. запроваджувати трудову повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення і не заброньованих за підприємствами, установами та організаціями на період дії воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер, а також ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, які виникли в період дії воєнного стану, та залучати їх в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт, що виконуються для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів і сил цивільного захисту, забезпечення функціонування національної економіки та системи забезпечення життєдіяльності населення і не потребують, як правило, спеціальної професійної підготовки осіб. ;

3. використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю;

4. примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка;

5. запроваджувати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, комендантську годину (заборону перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень), а також встановлювати спеціальний режим світломаскування;

6. встановлювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів;

7. перевіряти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, документи у осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України;

8. забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів;

9. порушувати у порядку, визначеному Конституцією та законами України, питання про заборону діяльності політичних партій, громадських об'єднань, якщо вона спрямована на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підризу її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення;

10. встановлювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, заборону або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан;

11. регулювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, роботу постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій і закладів культури та засобів масової інформації, а також використовувати місцеві радіостанції, телевізійні центри та друкарні для військових потреб і проведення роз'яснювальної роботи серед військ і населення; забороняти роботу приймально-передавальних радіостанцій особистого і колективного користування та передачу інформації через комп'ютерні мережі;

12. у разі порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану вилучати у підприємств, установ і організацій усіх форм власності, окремих громадян електронне комунікаційне обладнання, телевізійну, відео- і аудіоапаратуру, комп'ютери, а також у разі потреби інші технічні засоби зв'язку;

13. забороняти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, торгівлю зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами, а також алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі;

14. встановлювати особливий режим у сфері виробництва та реалізації лікарських засобів, які мають у своєму складі наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, інші сильнодіючі речовини, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

15. вилучати у підприємств, установ і організацій навчальну та бойову техніку, вибухові, радіоактивні речовини і матеріали, сильнодіючі хімічні та отруйні речовини;

16. забороняти громадянам, які перебувають на військовому або спеціальному обліку у Міністерстві оборони України, Службі безпеки України чи Службі зовнішньої розвідки України, змінювати місце проживання (місце перебування) без дозволу військового комісара або керівника відповідного органу Служби безпеки України чи Служби зовнішньої розвідки України; обмежувати проходження альтернативної (невійськової) служби;

17. встановлювати для фізичних і юридичних осіб військово-квартирну повинність з розквартирування військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, особового складу служби цивільного захисту, евакуйованого населення та розміщення військових частин, підрозділів і установ;

18. встановлювати порядок використання фонду захисних споруд цивільного захисту;

19. проводити евакуацію населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення, згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України;

20. запроваджувати у разі необхідності у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, нормоване забезпечення населення основними продовольчими і непродовольчими товарами;

21. вживати додаткових заходів щодо посилення охорони державної таємниці;

22. інтернувати (примусово оселяти) громадян іноземної держави, яка загрожує нападом чи здійснює агресію проти України;

23. здійснювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, обов'язкову евакуацію затриманих осіб, що перебувають в ізоляторах тимчасового тримання; підозрюваних, обвинувачених осіб, щодо яких застосовано запобіжний захід - тримання під вартою, що перебувають в слідчих ізоляторах; евакуація засуджених осіб, які відбувають такі покарання, як арешт, обмеження волі, позбавлення волі на певний строк та довічне ув'язнення, з установ виконання покарань, розташованих у місцевостях, наближених до районів, де ведуться бойові дії, до відповідних установ, які розташовані в безпечній місцевості.

Також можуть вводитися тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Окрім цього, законодавство України передбачає цілий список прав, обмежувати які, навіть у таких скрутних обставинах, забороняється. Відповідно до ст. 64 Конституції України в умовах воєнного або надзвичайного стану не можуть бути обмежені наступні права і свободи, передбачені Основним законом: рівність конституційних прав і свобод та рівність перед законом; право на громадянство та на зміну громадянства; право на життя; право на повагу до гідності; право на свободу та особисту недоторканність;

право надсилати індивідуальні чи колективні письмові звернення та на обґрунтовану відповідь на них; право на житло; на рівні права і обов'язки подружжя у шлюбі та сім'ї; рівність прав дітей незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним; право на судовий захист прав і свобод людини і громадянина; право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди; право знати свої права і обов'язки; гарантія, що закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи; право на правову допомогу; право не виконувати явно злочинні розпорядження чи накази; неможливість бути двічі притягненому до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення; презумпція невинуватості; гарантія того, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

Аналіз чинного законодавства свідчить про те, що обмеження прав і свобод у період воєнного стану, як правило: не поширюються на основні права громадян; мають обмежений за обсягом і часом дії характер; застосовуються тільки на підставі відповідних нормативно-правових актів. Навіть за умови введення воєнного стану основні невід'ємні права людини (на життя, рівноправність і відсутність дискримінації, право на повагу до гідності; право на свободу та особисту недоторканність, право на житло, право на правову допомогу, на судовий захист прав і свобод і т. ін.) повинні неодмінно виконуватися.

Разом з тим, законодавство України передбачає можливість обмеження прав і свобод громадян у період дії воєнного стану тільки в тій мірі, в якій це необхідно для забезпечення оборони країни і безпеки держави, і в тих межах, яких вимагає гострота стану. Прийняті у зв'язку з цим заходи з урахуванням міжнародно-правових норм не повинні спричинити яку-небудь дискримінацію окремих осіб чи груп населення винятково за ознакою статі, раси, національності, мови, походження, майнового і посадового положення, місця проживання, відношення до релігії, переконань, приналежності до громадських об'єднань, а також за іншими ознаками.

Список використаної літератури:

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Підстави_для_обмеження_права_громадян_на_виїзд_за_кордон
3. https://ips.ligazakon.net/document/T150389?an=182&ed=2022_03_15
4. Фігель, Ю. О. "Обмеження прав людини в умовах воєнного стану." Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія: Юридична 2 (2015): 222-230

ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

На сьогодні, маючи нелегку ситуацію в нашій країні, ми повинні бути згуртовані та не стояти на місці. Для цього потрібно покращувати економіку нашої України, збільшувати можливі вакантні місця та уникати проблем з кадровим персоналом. На думку автора, потрібно приділити більше уваги системі трудових відносин саме в умовах воєнного стану. Але при цьому, не мають бути принижені права та обов'язки громадянина. Як вже нам відомо, саме 24.02.2022 ВРУ затвердила Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 64/2022. Його ввели на 30 діб, тобто до 26.03.2022. Починаючи з цього моменту можна побачити зміни в сфері трудових відносин. Багато людей почали втрачати роботу, деякі підприємства взагалі припиняли своє існування. Іншими словами, перелік даних проблем саме в умовах воєнного стану можна перераховувати безліч. За весь час воєнного стану, ми можемо спостерігати зміни в різних нормативно-правових актах, в ЗУ «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» перш за все враховувалися істотні умови, які можуть значно полегшити роботу та умови співпраці громадян України безпосередньо з їхніми підприємцями.

Досліджуючи дане питання, автор приділив увагу кожному пункту, який стосується даної теми. Як нам відомо, кожен громадянин України має змогу припинити свій трудовий договір. Перш за все, необхідно виділити наступне: під час воєнного стану в Україні запровадили нову процедуру, яка саме і стосується трудових відносин. Дана процедура має таку особливість, як: зупинка трудових відносин, але без звільнення. У ч. 1 ст. 13 Закону № 2136 призупинення дії трудового договору розглядається як тимчасове припинення за укладеним трудовим договором, а саме – з боку роботодавця – забезпечувати працівника роботою; з боку працівника – виконувати роботи. При цьому у ч. 1 ст. 13 Закону № 2136 прямо сказано, що призупинення дії трудового договору не тягне за собою припинення трудових відносин. Що не менш важливо, то призупинення трудового договору — немає звільнення, але і при цьому немає й зарплати. Але дана процедура має свою юридичну силу виключно під час воєнного стану в країні [1, 2].

Ініціатором призупинення трудового договору можуть бути як роботодавець, так і працівник. Сторона-ініціатор має повідомити іншу сторону про призупинення трудового договору письмово або в електронній формі з використанням технічних засобів електронних комунікацій (Viber, WhatsApp, Telegram, E-mail). Про призупинення дії трудового договору роботодавець обов'язково має видати наказ. Після припинення обставин, що стали підставою для призупинення дії трудового договору, трудові відносини з працівником підлягають відновленню за ініціативою сторони, яка була ініціатором їх призупинення (працівник подає заяву або роботодавець направляє працівникові повідомлення) [5].

Так як призупинення дії трудового договору не тягне за собою припинення трудових відносин, роботодавець повинен вести облік сум заробітної плати та компенсаційних виплат, які були б належні працівникові, якщо такого призупинення не було б [5].

Після закінчення війни заробітна плата, гарантійні та компенсаційні виплати, які не виплачувалися працівникові у зв'язку із призупиненням дії трудового договору, мають бути нараховані в повному обсязі та інформація про це подаватися у встановленому законодавством порядку у визначені державою органи для стягнення зазначених сум із країни агресора [5].

Роботодавець також повинен фіксувати розмір ЄСВ, який підлягав би виплаті із сум заробітної плати та компенсаційних виплат, які б виплачувалися працівникові, якби такого призупинення трудового договору не було б [5].

Відшкодування цих платежів також буде покладено на державу, що здійснює військову агресію проти України [5].

Автор зацитує, що призупинення і простій – це не одне і те ж. Для цього можна ознайомитися з таблицею порівняння (мал.1) [1].

Для роботодавців та і самих працівників вигідніше призупинити трудовий договір замість оголошення простою без вини працівника, оскільки оплата простою відповідно до ч. 1 ст. 113 КЗпП України буде проводитись в розмірі 2/3 тарифної ставки встановленого працівникові розряду (окладу). При призупиненні трудового договору, у подальшому, зарплата буде виплачена працівникові у повному обсязі та відшкодовано роботодавцю ЄСВ за кожного працюючого та зарплата, яку він мав би виплатити працівникові за цей період. Це не стосується лише простою не з вини працівника коли виникла виробнича ситуація, небезпечна для його життя чи здоров'я або для людей, які його оточують, і навколишнього природного середовища. Тоді за ним зберігається середній заробіток [5].

Почнемо докладніше розбирати ЗУ «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» Даний Закон набув чинності 24 березня, і набуває в собі нові правила трудових відносин для працівників

усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності та галузевої належності, а також для тих, хто укладає трудові договори з фізичними особами [3].

Серед нових нововведень в даний Закон автор виділяє найголовніше:

1) при укладенні трудового договору в період дії воєнного стану умова про випробування при прийнятті на роботу може встановлюватися для будь-якої категорії працівників.

2) роботодавці можуть укладати з новими працівниками строкові трудові договори на період дії воєнного стану або на період заміщення тимчасово відсутнього працівника.

3) на період дії воєнного стану роботодавець має право перевести працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди (за виключенням переведення на роботу в іншу місцевість, де тривають активні бойові дії)

4) у зв'язку з веденням бойових дій в районах, в яких розташоване підприємство, установа, організація, та загрозою для життя і здоров'я працівника, він може розірвати трудовий договір за власною ініціативою без двотижневого строку попередження (за винятком примусового залучення до суспільно-корисних робіт в умовах воєнного часу, а також якщо такий працівник залучений до виконання робіт на об'єктах віднесених до критичної інфраструктури).

Крім того в нашій країні проходить мобілізація. Тому за працівниками, яких призвали на строкову військову службу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період або прийняли на військову службу за контрактом тощо, не зберігатимуть в період військової служби щорічну основну відпустку. Для цього приведуть у відповідність статтю 119 КЗпП та статтю 9 Закону про відпустки [2].

Отже, підсумовуючи вище викладене, наша держава була, є, і буде. Перш за все вона ґрунтується на людських цінностях, правах та обов'язках громадян України, економіки тощо. Як вже нам відомо, були внесені поправки ВРУ до ЗУ «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану». В даному документі чітко прописані статті, які значно покращують можливість подальшого працевлаштування тощо. Даний документ дає змогу людям не втрачати роботу, вирішити проблеми з роботою. В умовах воєнного стану підприємства, організації, установи повинні продовжувати свою роботу, надавати можливість громадянам України офіційно працевлаштовуватись, з гідними для них умовами, і піднімати економіку країни, аби вона не падала.

Список використаної літератури:

1. Наукова стаття Онищенко В. на тему: «Як оформити призупинення трудового договору в умовах воєнного стану» URL: <https://www.golovbukh.ua/article/9343-yak-oformiti-prizupinennya-trudovogo-dogovoru-v-umovah-vonnogo-stanu>
2. Трудові відносини в умовах воєнного стану URL: <https://www.legalaid.gov.ua/publikatsiyi/trudovi-vidnosiny-v-umovah-voennogo-stanu/>
3. Наукова стаття на тему: «Законодавство про трудові відносини в умовах воєнного стану хочуть змінити». URL: <https://www.sop.com.ua/news/3546-zakonodavstvo-pro-trudov-vidnosini-v-umovah-vonnogo-stanu-hochut-zmniti>
4. Розділ 6: Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту, тема 6.1 «Для чого потрібна економіка» URL: https://citizen.in.ua/photos/topic/f/20190128_102956_rozdil-6-1.pdf
5. Наукова стаття Наталії Циганчук URL: <https://www.facebook.com/NataliaTsyganchuk>